

NA SEMNJU V LOKI

Ravno tedaj je prikorakal med množico Mihól Schwaiffstrigkh in velik boben je nosil s sabo. Postavil se je sredi trga, zabobnal in nato oklical, da daje v imenu gospoda barona Janeza Krišofa Mändla, grajskega glavarja in pooblaščenca premilostljivega kneza in škofa v Freysingenu, vsem in vsakemu v vednost, da bo danes odprta grajska Kašča in da se na trgu ne sme prodajati, dokler se bo prodajalo v Kašči.

Kakor bi dregnil v osje gnezdo, tako so se razvneli prodajalci in kupovalci. Ugovarjalo se je in predvsem se je zahtevalo, da naj se vrne tržnina, ki se je plačala v pričakovanju, da bo mogoče prodajati blago. Tudi meščani so se jezili, ker so rajši kupovali za nižjo ceno, dobro vedoč, da škof v svoji Kašči zahteva višjo ceno in za slabše žito.

Prihrumeli so na trg peki, oštirji in med njimi znani pretopač Bergant iz Oslovske ulice. Prihrumeli so tudi drugi, ki so se vsekdar pridruževali zabavljačem, in najsi so jih sejmovi malo brigali. Množica je šumela kakor čmrlji pod mahom.

Prvo besedo je imel zelo star kmetovalec. Hodil je od gruče do gruče in vpil:

»Pa se vam je spet usedel na prazne buče, loška teleta! Se vam bo še večkrat, ker vas pozna, da bi zobali pesek, če bi ga vam mesto prosa natrosil pred prazne gobce! Vi mislite, da žrete meso, kadar tlačite smojke v se!«

Tako je brez vsakega strahu udrihal po loškem prebivalstvu, dokler se ni oštir Bergant zadrl nad njim:

»Kaj pa bi ti storil, stara šema?«

»Kaj bi storil?« je odvrnil oni. »Tožbo bi vzdignil, tožbo z največjim pečatom! In prav kmalu bi spokoril vašega škofa! Ej, loške smojke, še so na svetu naši deželni stanovi, še je tu nemški Gradec in tudi cesar še živi, ki je vendar nekaj več kot vaš škof, ki vas, ovce, samo striže! Da, take ovce ste vi, loški meščani — kaj pravim meščani, vi, loški tepci!«

Mihól Schwaiffstrigkh, ki je bil medtem prebobil vse mesto, se je zopet vračal po trgu ter se ustavil pred starim kričačem.

»Alo, Jernač Schiffrer!« ga je ogovoril, »si že spet tu! Bi že spet rad imel kako novo pravdo, da bi nabiral mast, kakor si jo nabiral takrat, ko so se kmetje pravdali zaradi tlake! Dobro te poznam! Masten ptič si, mast pa si si nastrgal od kmetov, katere odiraš huje kakor vsak graščak, ti lakotni vojvod!«

Takoj se jih je nekaj oglasilo ter dajalo prav Mihólu Schwaiffstrigkhu, tako da je pravdarski vojvod utihnil. Morala je spregovoriti tudi neka ženska, neka Ločanka, ki so bile od nekaj od vraga sitne in jezične. Hitela je:

»Jezus! Jezus! Kako je zabavljajal na našega škofa in gospoda! Kakor bi bila skupaj krave pasla! Mihólca, povej to na gradu, da se zapiše! Jezus! Jezus!«

Vprašam Wohlgedueta, ki ga je bila radovednost prignala med množico — in kdo ni bil radoveden v Škofji Loki! — kdo je ta kmetič, ki je tako zelo brusil svoj jezik po trgu. Wohlgeduet mi je odgovoril, da je to vojvod Jernač Schiffrer iz Bitnja, ki je svojčas vodil pravde podložnikov proti škofoma Vidu Adamu in Albrehtu Sigismundu.

»Kaj?« se je razkačil bobnar, »na škofa je zabavljaj in v nič deval našega najboljšega gospoda? Kaj?« Srdito je gledal Mihòl okrog sebe. »Kdo ve kaj natančnejšega povedati? Katere besede je govoril? Morda je še kaj na tla pljuval? Kdo bo pričal?«

Ali nikdo se ni hotel oglasiti in izginila je še celo ženska, katera je poprej klicala Jezusa.

Kmetič pa ni izgubil poguma. Na vse pretege je vpil: »Da ne počiš, Mihòla, potem bi po trgu preveč smrdelo!«

Prerila se je skozi množico do kričača starka ter zajokala:

»Ali se moraš zmeraj prepirati, Jernač, ko vendar veš, kako je. Konec bo spet ta, da te potegnejo na grad, in koliko je od tedaj, ko si zadnjih šest tednov presedel gori? Pšenica se bo morala sejati, stelja se bo morala pripraviti in vse to naj sama preskrbim, če te potegnejo v grajsko ječo? Pet otrok imaš, vsi so že odrasli, in zadnji čas je, da se enkrat spametuješ in da prideš do prave zavesti, da Schiffrer ne bo močnejši, in naj živi tisoč let, od škofa na gradu!«

»Molči, žena!« se je odrezal Schiffrer, pravdarski vojvod loških podložnikov. »Kar ti veš, vem jaz tudi! Samo tega nočem, da bi piškavi grajski gospodje mislili, da se jih bojim! Prav nič se jih ne bojim in nič bi se jih ne bal, če bi tudi deželnega glavarja na svoji strani ne imel! Pa ga imam, da veš, Mihòla!«

Po teh besedah se je oddaljil Schiffrer s svojo ženo, ker mu je loški tlak postajal vendarle prevroč, posebno ko je opazil, da prihaja gospod Blaž Triller. Ta je bil v tistem času za mestnim sodnikom in za grajskim pisarjem prvi gospod v mestu, ker je bil žitničar pri grajski Kašči. To je bila dobra in pomenljiva služba, ki je čedno redila vsakega, ki jo je imel. Tudi Blažu je bila zredila precěj obsežen trebuh, ki je z veliko težavo počival na dveh kratkih nogah, kar se v Loki dostikrat opaža pri spitanih meščanih.

Gospod žitničar je prisopel po trgu in klical množici: »Pokorščino, ljudje, pokorščino! Kam pridemo, če ne izkazujemo pokorščine gosposki, ki nam je od Boga postavljena? Žitnica je odklenjena, Kašča je polna, takega žita ni na svetu, kot je pri meni v Kašči! Kašča je odklenjena in do treh se bo prodajalo. Potem boste pa tudi na trgu prodajali in nikdo vas ne bo motil.«

»Kdo bo potem še kaj kupoval,« se je nekdo ujezil, »če boš ti poprej vsiljeval vsakemu desetinsko ‚zadnje‘ žito?«

»Ljubi prijatelj,« ga je zavrnil žitničar sladko, »če ti trg v Loki ni všeč, je mestni zid tako zidan, da greš lahko pri mestnih vratih tja, od koder si prišel! Kako naj naši gospodje škofje, kako naj mi, ki smo njihovi služabniki, živimo, če ne bo graščina vsaj nekaj donašala?! Kaj pa mislite, da škof nima nikakih plačil? Kdo pa plačuje kontribucije, navadne in nenavadne, ker teh hudičevih vojsk ni nikdar konca? Kaj plačujete vi? Škof pa plačuje, da je črn! Čemu torej godrnjate? — Torej, žitnica je odprta; kdor hoče dobiti dobrega žita, naj pride v Kaščo! Tako je! Na trgu se pa ne bo prodajalo! Tako je!«

Iz »Visoške kronike«, Ivan Tavčar: Zbrano delo, 6. knjiga, DZS, Ljubljana 1956, str. 166—170.